

Vendim nr. 75 datë 28.10.2024

(V-75/24)

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga: Holta Zaçaj, Kryetare, Fiona Papajorgji, Sonila Bejtja, Sandër Beci, Ilir Toska, Genti Ibrahim, Marjana Semini, Marsida Xhaferllari, anëtarë, me sekretare Belma Lleshi, në datën 28.10.2024 mori në shqyrtim në seancë plenare, mbi bazë të dokumenteve, çështjen nr. 14 (A) 2024 të Regjistrimit Themeltar, që u përket:

KËRKUES: AVENIR BALLVORA

SUBJEKT I INTERESUAR: SHAQIR SHTISHI

OBJEKTI: Shfuqizimi i vendimit nr. 10342, datë 28.10.2014 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë; pikës 2 të vendimit nr. 212, datë 29.01.2016 të Gjykatës së Apelit Tiranë; vendimit nr. 00-2023-4924(683), datë 22.11.2023 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

BAZA LIGJORE: Nenet 5, 18, 41, 42, 44, 131, shkronja “f”, 134, shkronja “i” të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë (*Kushtetuta*); nenet 6, pika 1 dhe 13 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (*KEDNJ*); ligji nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese”, i ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*).

GJYKATA KUSHTETUESE

pasi dëgjo i relatorin e çështjes Marsida Xhaferllari, mori në shqyrtim parashtrimet me shkrim të kërkuarit Avenir Ballvora (*kërkuesi*), i cili ka kërkuar pranimin e kërkesës, prapësimet me shkrim të subjektit të interesuar Shaqir Shtishi, që ka kërkuar rrëzimin e kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

V Ë R E N:

I

Rrethanat e çështjes

1. Trashëgimlënësja Haxhire Ballvora është bërë pronare e vetme e një shtëpie banimi, të ndodhur në Tiranë, bazuar në kontratën e dhurimit të vitit 1987, me të cilën dy motrat e saj Sulltane Merja (Ballvora) dhe Fatmira Ballvora, i kanë kaluar asaj pjesët takuese. Dy motrat e trashëgimlënësës e kanë rikonfirmuar vullnetin e dhurimit edhe në deklaratën noteriale të vitit 2002.

2. Pronësia e të tria motrave mbi shtëpinë ishte fituar me trashëgimi ligjore prej të atit të tyre, si dhe prej kalimit të pjesës takuese të trashëgimtarit të katërt ligjor (vëllait të tyre, i cili është i ati i kërkuesit) në favor të të tria motrave kundrejt shpërblimit në para.

3. Me dëshminë e trashëgimisë, të lëshuar nga Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 7678, datë 19.07.2012, është përcaktuar se motra Fatmira Ballvora ka ndërruar jetë në datën 15.03.2012 dhe se trashëgimtari i vetëm testamentar i saj është kërkuesi, i cili ka përfituar të gjithë pasurinë trashëgimore, me përjashtim të gardërobës personale që iu është nënshtruar rregullave të trashëgimisë ligjore.

4. Në vitin 1992 trashëgimlënësja Haxhire Ballvora e ka dhuruar shtëpinë në favor të shtetasit Hajdar Qufaj (*dhurimi i parë*). Ky i fundit, në vitin 1996, ia ka dhuruar shtëpinë shtetasit Vasil Nishku (*dhurimi i dytë*). Në veprimin juridik të dhurimit të dytë, dhuruesi Hajdar Qufaj është përfaqësuar nga kërkuesi. Në vitin 1998 shtetasi Vasil Nishku ia ka dhuruar shtëpinë kërkuesit (*dhurimi i tretë*). Aktet e dhurimit janë regjistruar me radhë dhe në vitin 1998 shtëpia është regjistruar në emër të kërkuesit. Bashkëshortja e kërkuesit në vitin 2000 ka marrë një kredi bankare dhe shtëpia e banimit është vendosur në hipotekë për sigurimin e kthimit të kredisë.

5. Në datën 05.05.2000 trashëgimlënësja Haxhire Ballvora ka përpiluar testament, me të cilin ka disponuar kalimin e shtëpisë në favor vetëm të trashëgimtarit testamentar, subjektit të interesuar, Shaqir Shtishi. Trashëgimlënësja ka ndërruar jetë në datën 10.06.2003. Testamenti është çelur dhe mbi bazën e dëshmisë së trashëgimisë testamentare të lëshuar nga gjykata e shkallës së parë në vitin 2004, shtëpia është regjistruar në pronësi të subjektit të interesuar, Shaqir Shtishi, në datën 23.12.2004.

6. E drejta e pronësisë mbi shtëpinë e banimit është bërë objekt gjykimi në pesë procese gjyqësore, të përshkruara në vijim.

i) Procesi gjyqësor për pavlefshmërinë e dhurimit të parë

7. Në vitin 1996 trashëgimlënësja Haxhire Ballvora ka ngritur padi në gjykatë, me objekt deklarin të pavlefshme të kontratës së dhurimit të vitit 1992, me të cilën shtëpia kishte kaluar në pronësi të shtetasit Hajdar Qufaj. Me vendimin nr. 1517, datë 05.03.1996, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka vendosur pranimin e padisë. Vendimi është bërë përfundimtar, pasi nuk është ankimuar nga asnjë prej palëve. Në datën 18.04.1996 pasuria është regjistruar në emër të trashëgimlënësës Haxhire Ballvora.

ii) Procesi gjyqësor për pavlefshmërinë e dhurimit të dytë dhe të tretë

8. Trashëgimlënësja Haxhire Ballvora ka ngritur sërish padi në gjykatë, me objekt konstatimin e pavlefshmërisë absolute të të dyja kontratave të dhurimit: (i) dhurimit të dytë të vitit 1996, me të cilin prona kishte kaluar te shtetasi Vasil Nishku; (ii) dhurimit të tretë të vitit 1998, me të cilin prona kishte kaluar te kërkuesi. Po kështu, trashëgimlënësja ka kërkuar edhe fshirjen e regjistrimeve të këtyre kontratave. Në ngritjen e padisë trashëgimlënësja ka parashtruar si shkak veprimet e kryera në mashtrim të ligjit, me argumentin se kërkuesi ka pasur dijeni për pavlefshmërinë e kontratës së dhurimit të parë dhe të drejtën e pronësisë së trashëgimlënësës, megjithatë ai ka përfaqësuar dhuruesin Hajdar Qufaj në kontratën e dhurimit të dytë të vitit 1996, si dhe ka përfituar për vete pasurinë me anë të kontratës së dhurimit të tretë në vitin 1998.

9. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 4157, datë 26.12.2000 ka vendosur rrëzimin e padisë. Vendimi është ndryshuar nga Gjykata e Apelit Tiranë, e cila, me vendimin nr. 705, datë 07.06.2001, ka vendosur konstatimin të pavlefshme të kontratave të dhurimit të dytë dhe të tretë, të lidhura respektivisht në vitet 1996 dhe 1998, duke urdhëruar edhe fshirjen nga regjistri hipotekar të pasurisë në emër të kërkuesit. Gjykata e apelit ka arsyetuar se kontrata e dytë e dhurimit e vitit 1996 është bërë pasi kontrata e dhurimit të parë e vitit 1992 ishte deklaruar e pavlefshme me vendim gjyqësor përfundimtar dhe se dhurimi është bërë nga përfaqësuesi i pronarit, konkretisht kërkuesi, pa pasur tagra për një veprim të tillë juridik. Për këto dy shkaqe edhe kontrata e tretë e dhurimit e vitit 1998 ishte e pavlefshme. Gjykata e Lartë, me vendimin nr. 622, datë 24.05.2002, ka vendosur mospranimin e rekursit të kërkuesit. Në këto rrethana, me

përfundimin e këtij procesi gjyqësor, shtëpia ka mbetur në pronësi të trashëgimlënës Haxhire Ballvora.

iii) Procesi gjyqësor për regjistrimin e truallit të shtëpisë

10. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 4994, datë 25.10.2004, ka vendosur pranimin e padisë së trashëgimtarit Shaqir Shtishi, duke detyruar Zyrën Vendore të Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme (ZVRPP), Tiranë të regjistrojë në favor të tij sipërfaqen e truallit prej 225 m², që është truall mbi të cilin është ndërtuar shtëpia dhe e gjithë pasuria (shtëpia dhe truall) është fituar prej tij me trashëgimi testamentare. Vendimi nuk është ankimuar nga asnjë prej palëve, ndaj është bërë përfundimtar dhe i ekzekutueshëm.

iv) Procesi gjyqësor për kundërshtimin e testamentit nga një prej motrave të trashëgimlënës

11. Në vitin 2005 Sulltane Merja (Ballvora), në cilësinë e motrës së trashëgimlënës Haxhire Ballvora, ka paraqitur padi në gjykatë, me objekt kundërshtimin e testamentit, me pretendimin se ishte cenuar rezerva ligjore, duke mos disponuar në favor të saj, pasi ishte e paafte për punë. Kjo kërkesëpadi është rrëzuar nga Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë me vendimin nr. 3570, datë 14.05.2007, e cila ka arsyetuar se rezerva ligjore nuk rezultonte të ishte prekur, pasi paditësja nuk kishte jetuar me testatoren të paktën një vit përpara vdekjes së saj.

12. Mbi bazën e apelit të paditëses, Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 918, datë 09.05.2008, ka vendosur prishjen e vendimit dhe kthimin e çështjes për rigjykim, me arsyetimin se nuk ishte hetuar mosmarrëveshja dhe shkak i saj, në kushtet kur padia kishte në objektin e saj kundërshtimin e testamentit, bazuar në nenet 360 e vijues të Kodit Civil (KC) dhe se gjykata e shkallës së parë mund të kishte hetuar lidhjen gjinore të përfituesit të testamentit me trashëgimlënësen për të konstatuar edhe kryesisht nëse veprimi juridik ishte ose jo nul.

13. Mbi bazën e rekurseve të paraqitura nga të dyja palët, Gjykata e Lartë, me vendimin nr. 372, datë 15.09.2011, ka vendosur prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe kthimin e çështjes për rigjykim po në atë gjykatë, duke arsyetuar se hetimi i plotë gjyqësor përmes marrjes së provave të reja mund të përsëritej me nismën e vetë gjykatës së apelit.

14. Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 140, datë 24.01.2012, ka lënë në fuqi vendimin e gjykatës së rrethit për rrëzimin e padisë, me të njëjtin arsyetim, duke vënë në dukje se paditësja

gjatë gjykimit në shkallë të parë nuk kishte pretenduar shkaqe të tjera për pavlefshmërinë e testamentit, përveç rezervës ligjore.

15. Paditësja Sulltane Merja (Ballvora) ka paraqitur sërish rekurs, por Gjykata e Lartë, me vendimin nr. 761, datë 11.04.2013, ka vendosur mospranimin e rekursit të paditëses, me arsyetimin se ishte bërë për shkaqe të ndryshme nga ato që parashikon ligji.

v) Procesi gjyqësor për kundërshtimin e testamentit nga kërkuesi

16. Në datën 31.10.2013 kërkuesi ka paraqitur padi në gjykatën e rrethit, me objekt konstatimin e pavlefshmërisë së testamentit të trashëgimlënësës Haxhire Ballvora (emta e tij) në favor të subjektit të interesuar Shaqir Shtishi. Me të njëjtën padi kërkuesi ka kërkuar detyrimin e subjektit të interesuar ta njihte pronar të vetëm të shtëpisë, si dhe ta shpërblente për përdorimin e saj nga data 23.12.2004 deri në ngritjen e padisë. Në ngritjen e padisë kërkuesi ka parashtruar si shkaqe: (i) subjekti i interesuar Shaqir Shtishi nuk përfshihet në rrethin e trashëgimtarëve; (ii) kërkuesi ka banuar në fakt në shtëpinë, objekt të testamentit, deri në kohën që është larguar në SHBA; (iii) kërkuesi është trashëgimtar i shtetases Fatmira Ballvora, motra e trashëgimlënësës Haxhire Ballvora; (iv) testamenti është i pavlefshëm, pasi në kohën e hartimit të tij trashëgimlënësja nuk ka qenë pronare e shtëpisë; (v) testamenti ka cenuar rezervën ligjore të motrës së trashëgimlënësës, shtetases Fatmira Ballvora, e cila ishte person i paaftë për punë në ngarkim të Haxhire Ballvorës; (vi) subjekti i interesuar Shaqir Shtishi, e ka poseduar shtëpinë në kundërshtim me ligjin, ndaj duhet t'ia kthejë kërkuesit dhe ta paguajë për përdorimin e saj.

17. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 10342, datë 28.10.2014, ka vendosur rrëzimin e padisë. Në vendimin e saj gjykata ka arsyetuar se është i pabazuar pretendimi se trashëgimlënësja Haxhire Ballvora ka disponuar me testament një send që nuk ishte në pronësinë e saj, pasi të tria kontratat e dhurimit të viteve 1994, 1996 dhe 1998 janë konstatuar të pavlefshme me vendime gjyqësore përfundimtare. Sipas saj, edhe pse shtëpia është regjistruar në vitin 1998 në emër të kërkuesit, regjistrimi i pronës jo vetëm që nuk krijon pasoja juridike, por me vendim gjyqësor përfundimtar është urdhëruar edhe fshirja nga regjistri hipotekar. Lidhur me kërkimin për pavlefshmërinë e testamentit, gjykata ka arritur në përfundimin se përfituesi i testamentit, subjekti i interesuar, Shaqir Shtishi, përfshihet në rrethin e trashëgimtarëve (gjyshi i tij kishte motër trashëgimlënësen), ndaj trashëgimlënësja nuk ka disponuar me testament jashtë radhëve të tyre, ndërsa për sa i takon rezervës ligjore nuk provohet se e ndjera Fatmira Ballvora të

ketë qenë person në ngarkim të trashëgimlënësës, ndaj nuk konsiderohet si trashëgimtare e saj brenda konceptit të personit të paaftë për punë.

18. Mbi ankimin e kërkuarit, Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 212, datë 29.01.2016, ka vendosur ndryshimin e vendimit, duke konstatuar të pavlefshëm testamentin e testatores Haxhire Ballvora, si dhe duke prishur vendimin dhe pushuar gjykimin për kërkimet me objekt njohjen pronar dhe shpërblimin e dëmit për përdorimin e sendit. Gjykata e apelit ka arsyetuar se vendimi i gjykatës së shkallës së parë është rrjedhojë e zbatimit të gabuar të KC-së, lidhur me dispozitat për trashëgiminë. Sipas saj, subjekti i interesuar, Shaqir Shtishi, është jashtë radhëve të trashëgimisë ligjore; trashëgimlënësi ka liri të kufizuar për të disponuar me testament; ai mund të disponojë në favor të personave jashtë radhëve të trashëgimtarëve ligjorë vetëm nëse nuk ka trashëgimtarë ligjorë të tri radhëve të para; në rastin konkret, motra e trashëgimlënësës, shtetasja Fatmira Ballvora, ka qenë e gjallë në kohën e çeljes dhe hartimit të testamentit, fakt që e ndalonte atë të dispononte në favor të të tretëve, siç ka ndodhur, ndaj testamenti, bazuar në nenet 405-406 të KC-së, është i pavlefshëm. Ndërsa gjykimi i kërtimeve të tjera (për njohjen e pronësisë dhe shpërblimin e dëmit) nuk mund të vazhdojë, sepse nuk mund të ngrihen në këtë fazë gjykimi, ndaj duhet pushuar.

19. Mbi rekursin e subjektit të interesuar, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, fillimisht, me vendimin nr. 157, datë 24.03.2016, ka vendosur pezullimin e ekzekutimit të vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë. Pas shqyrtimit të rekursit, Gjykata e Lartë, me vendimin nr. 00-2023-4924(683), datë 22.11.2023, ka vendosur prishjen e vendimeve të gjykatave të faktit dhe pushimin e gjykimit për kërkimin që lidhet me pavlefshmërinë e testamentit, si dhe lënien në fuqi të pjesës tjetër të vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë, që dispononte pushimin e gjykimit për kërkimet për njohjen e pronësisë dhe shpërblimin e dëmit nga përdorimi i sendit. Gjykata e Lartë ka arsyetuar se gjykatat e faktit nuk kanë interpretuar drejt parimin e gjësë së gjykuar. Sipas Gjykatës së Lartë, gjykatat kanë dhënë vendim përfundimtar mbi bazën e padisë së Sulltane Merjas (Ballvora), duke zgjidhur përfundimisht vlefshmërinë e testamentit konform nenit 377 të KC-së, ndaj ky pretendim nuk mund të ngrihet më nga asnjë palë që pretendon të drejta nga trashëgimlënësja lidhur me testamentin objekt gjykimi. Për këtë arsye, kërkuari nuk legjitimohej t'i drejtohej gjykatës. Ndërsa lidhur me pjesën tjetër të vendimit që është lënë në fuqi, Gjykata e Lartë është mjaftuar me arsyetimin se ajo pjesë e vendimit është e drejtë. Në përfundim, Gjykata e Lartë ka arsyetuar se duhej revokuar edhe vendimi për pezullimin e ekzekutimit të vendimit.

20. Në datën 12.04.2024 kërkuesi i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese (*Gjykata*) me ankim kushtetues individual, sipas objektit, i cili, pasi është plotësuar sipas parashikimeve të nenit 27 të ligjit nr. 8577/200, është regjistruar në datën 18.04.2024. Në datën 17.05.2024 kërkuesi i është drejtuar përsëri Gjykatës me kërkesë shtesë, në të cilën ka ngritur pretendime ndaj mendimit të gjyqtarit në pakicë që shoqëron vendimin e Gjykatës së Lartë, të kundërshtuar prej tij.

21. Në datën 24.06.2024 Kolegji i Gjykatës ka vendosur kalimin e çështjes për shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve. Gjatë procedurës së njoftimeve për përgatitjen e çështjes për gjykim, kërkuesi në datat 30.08.2024 dhe 13.09.2024 ka kërkuar përshpejtimin e shqyrtimit të çështjes së tij. Mbledhja e Gjyqtarëve në datën 23.09.2024 vendosi rrëzimin e saj me arsyetimin se duke mbajtur në konsideratë datën e regjistrimit të çështjes, rezultonte se ajo ishte në radhë kronologjike për t'u shqyrtuar në një kohë të shpejtë dhe se kërkesa për përshpejtim nuk shoqërohej nga argumente kushtetuese.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

22. ***Kërkuesi***, në mënyrë të përmbledhur, ka pretenduar se prej vendimeve gjyqësore të kundërshtuara i janë cenuar:

22.1. *E drejta për proces të rregullt ligjor*, e garantuar nga neni 42 i Kushtetutës, në drejtim të:

22.1.1. *Së drejtës së aksesit në gjykatë*, pasi Gjykata e Lartë ka pushuar gjykimin për kërkimin për pavlefshmërinë absolute të testamentit, duke arsyetuar se ky kërkim është *gjë e gjykuar* në raport me procesin e katërt gjyqësor. Konkluzioni është i pasaktë, pasi procesi për pavlefshmërinë e testamentit, i vënë në lëvizje nga motra e trashëgimlënëses Sulltane Merja (Ballvora), është i ndryshëm nga procesi gjyqësor për pavlefshmërinë e testamentit i vënë në lëvizje nga kërkuesi. Procesi i mëparshëm, siç është shprehur edhe vetë gjykata e apelit në atë rast, nuk e ka zgjidhur në themel pavlefshmërinë e testamentit, por i ka dhënë zgjidhje vetëm çështjes së rezervës ligjore të trashëgimtares Sulltane Merja (Ballvora). Ndryshimet midis dy proceseve gjyqësore lidhen me palët, objektin dhe bazën ligjore, si dhe shkaku ligjor të padive në dy proceset gjyqësore. Arsyetimi i Gjykatës së Lartë është alogjik, me të meta dhe kopje e pasaktë e një vendimi

tjetër të mëparshëm të saj, në kushtet kur ky i fundit nuk është as vendim unifikues. Gjykata e Lartë ka keqinterpretuar doktrinën *estoppel* dhe rregullin *Henderson*, pjesë të sistemit juridik *common law*, që ndalojnë rishqyrtimin gjyqësor të një pretendimi ose çështjeje specifike, të lidhur me një provë ose fakt, që është zgjidhur përfundimisht brenda një procesi gjyqësor. Për pasojë, kërkuesi është privuar nga një proces i rregullt dhe i drejtë nëpërmjet garantimit të një hetimit të plotë dhe të gjithanshëm në përputhje me ligjin, duke i mohuar atij të drejtën e gjykimit të thelbit të pretendimeve.

22.1.2. *Barazisë së armëve*, pasi gjykata e apelit dhe Gjykata e Lartë nuk kanë administruar dhe vlerësuar provat e paraqitura nga ana e kërkuesit, në mënyrë të veçantë gjykata e apelit nuk ka vlerësuar si provë deklaratën noteriale të vitit 2002 të trashëgimlënësës Haxhire Ballvorës, të regjistruar edhe në ZVRPP, me të cilën ajo deklaroi se nuk ka kryer asnjë veprim noterial ose akt tjetër që parashikon KC-ja për kalimin e pronësisë të persona të tretë. Ky akt noterial provon se testamenti i vitit 2000 nuk ekziston.

22.1.3. *Së drejtës për gjykim të drejtë dhe publik*, pasi në kundërshtim me standardet e vendosura nga jurisprudenca e GJEDNJ-së, mendimi i gjyqtarit në pakicë nuk i është njoftuar dhe dorëzuar kërkuesit kur ka tërhequr kopjen e vendimit të Gjykatës së Lartë. Vendimi i Gjykatës së Lartë është shkruar në mënyrë të tillë që të lë të kuptosh se ka qenë unanim dhe mendimi i gjyqtarit në pakicë nuk është publikuar në faqen zyrtare të Gjykatës së Lartë së bashku me vendimin. Mendimi i pakicës nuk është koherent në konkluzionet e tij, duke cenuar të drejtën për proces të rregullt. Ai është kontradiktor, sepse shprehet për kthimin e çështjes për rigjykim në gjykatën e apelit, duke u vijuar më tej se çështja duhej pezulluar derisa Gjykata të vendoste për kushtetutshmërinë e nenit 377 të KC-së. Mendimi për rikthimin e çështjes për rigjykim cenon të drejtën për proces të rregullt ligjor në drejtim të kohëzgjatjes, sepse çështja ishte pezulluar në Gjykatën e Lartë prej 8 vjetësh.

22.1.4. *Së drejtës për gjykim brenda afatit të arsyeshëm*, pasi procesi ka zgjatur mbi 11 vjet, në veçanti në Gjykatën e Lartë ka zgjatur 8 vjet, ndonëse kërkuesi ka paraqitur rreth 20 kërkesa me shkrim për përshpejtimin e tij. Në praktikën

gjqësore nuk ka një rast ku vendimi i pezullimit të ekzekutimit të vendimit gjyqësor të rrijë 8 vjet në fuqi, kohëzgjatje që ka sjellë pasoja të pariparueshme, siç është shembja e banesës nga Bashkia Tiranë, detyrimin e kërkuesit të jetojë me qira, ndërsa përfituesi i testamentit të përfitojë kredi bankare prej 5.5 milionë lekësh, duke vënë shtëpinë si kolateral. Për shkak të këtyre rrethanave, kërkuesit i është cenuar edhe e drejta për një mjet efektiv për të parandaluar shkeljet e të drejtave themelore, që i garantohen nga neni 13 i KEDNJ-së.

22.2. *E drejta e pronës*, e garantuar nga neni 41 i Kushtetutës, pasi gjykatat e zakonshme nëpërmjet procesit të parregullt ligjor që kanë zhvilluar i kanë mohuar kërkuesit pronësinë mbi shtëpinë.

23. *Subjekti i interesuar, Shaqir Shtishi*, në mënyrë të përmbledhur, ka prapësuar se:

23.1. Pretendimet e kërkuesit që lidhen me vendimin e gjykatës së apelit nuk duhet të pranohen, sepse ai nuk ka paraqitur rekurs ndaj tij. Çështja është shqyrtuar në Gjykatën e Lartë bazuar në rekursin e subjektit të interesuar.

23.2. Pretendimi i kërkuesit për cenimin e së drejtës së aksesit nga Gjykata e Lartë nuk qëndron, sepse kjo e fundit ka interpretuar saktë ligjin procedural për gjënë e gjykuar mbi faktet e mosmarrëveshjes, duke e pushuar me të drejtë gjykimin. Ankimi i kërkuesit synon të lërë pa fuqi gjënë e gjykuar, ndaj përbën abuzim me të drejtën, shkel rëndë parimin e sigurisë juridike, si dhe kërcënon shtetin e së drejtës. Pretendimet e kërkuesit synojnë të diskreditojnë veprimet ligjore të lidhura me të drejtën e pronës ndaj pasurisë.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. *Për legjitimitimin e kërkuesit*

24. Çështja e legjitimitimit (*locus standi*) është një ndër aspektet kryesore që lidhet me nisjen e një procesi kushtetues. Sipas neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pikat 1, shkronja “i” dhe 2, të Kushtetutës, si dhe nenit 71 të ligjit nr. 8577/2000, çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, mund të vërë në lëvizje Gjykatën për gjykimin përfundimtar të ankesave kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë. Ankimi kushtetues individual, në çdo rast,

duhet të plotësojë edhe kriteret kumulative të nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, që lidhen me shterimin e mjeteve juridike, afatin e paraqitjes së kërkesës, pasojat negative të pësuara në mënyrë të drejtpërdrejtë e reale, mundësinë për rivendosjen e së drejtës së shkelur, si dhe rregullimet e veçanta ligjore të shqyrtimit paraprak të kërkesës.

25. Në rastin në shqyrtim, Gjykata çmon se kërkuesi legjitimohet *ratione personae*, bazuar në nenet 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, pasi është palë në procesin gjyqësor ndaj të cilit ka ngritur pretendime, ndaj justifikon interesin në çështjen e parashtruar.

26. Një kriter tjetër është *shterimi i mjeteve juridike efektive*, i parashikuar nga nenet 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, si dhe neni 71/a, pika 1, shkronja “a”, i ligjit nr. 8577/2000, që kërkon shfrytëzimin në rrugë normale të mjeteve juridike efektive, të cilat janë të përshtatshme, të disponueshme dhe të frytshme për një çështje konkrete (*shih vendimet nr. 31, datë 29.05.2023; nr. 15, datë 11.03.2021; nr. 38, datë 25.04.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

27. Në rastin në shqyrtim, Gjykata vëren se kërkuesi ka kërkuar shfuqizimin e vendimit të gjykatës së apelit, me pretendimin se ai është rrjedhojë e mosrespektimit të parimit të barazisë së armëve. Sipas kërkuesit, gjykata e apelit nuk ka shqyrtuar dhe vlerësuar deklaratën noteriale të lëshuar nga trashëgimlënësja Haxhire Ballvora në vitin 2002, me të cilën provohej se testamenti i vitit 2000 nuk ka ekzistuar. Gjykata, duke mbajtur në konsideratë se kërkuesi nuk ka paraqitur rekurs ndaj vendimit të gjykatës së apelit, çmon se pretendimet e tij ndaj vendimit të gjykatës së apelit, ashtu siç me të drejtë prapëson subjekti i interesuar, nuk mund të merren në shqyrtim për shkak se nuk janë shteruar mjetet juridike efektive në dispozicion.

28. Gjithashtu, Gjykata vëren se kërkuesi ka pretenduar edhe cenimin e së drejtës për gjykim brenda afatit të arsyeshëm, me argumentin se procesi gjyqësor i tij ka zgjatur mbi 11 vjet, prej të cilave 8 vjet në Gjykatën e Lartë, pavarësisht se ai ka paraqitur rreth 20 kërkesa me shkrim në atë gjykatë për përsheptimin e procedurës. Nga shqyrtimi i akteve që kërkuesi i ka bashkëlidhur ankimit të tij dhe akteve të dosjes gjyqësore të Gjykatës së Lartë, Gjykata konstaton se në to nuk gjendet ndonjë kërkesë drejtuar Gjykatës së Lartë për konstatimin e shkeljes dhe përsheptimin e procesit bazuar në nenet 399/1 e vijues të Kodit të Procedurës Civile (KPC). Për këto të fundit, në jurisprudencën kushtetuese është pohuar se janë mjete juridike që ofrojnë rezultate konkrete për rivendosjen e kësaj të drejte kushtetuese dhe vetëm pasi t'i ketë shteruar

garancitë e mbrojtjes që i ofrohen prej tyre nga juridiksioni i zakonshëm gjyqësor, individi mund të vërë në lëvizje gjykimin kushtetues (*shih vendimet nr. 46, datë 03.10.2023; nr. 44, datë 26.09.2023; nr. 2, datë 17.02.2022 të Gjykatës Kushtetuese*). Në këto rrethana, Gjykata çmon se kërkuesi nuk ka shteruar mjetet juridike efektive në dispozicion, për pasojë pretendimi i tij për cenimin e së drejtës për gjykim brenda afatit të arsyeshëm nuk mund të merret në shqyrtim.

29. Për sa u takon pretendimeve të tjera, Gjykata vlerëson se kërkuesi nuk ka më mjete të tjera ankimi ndaj vendimit të kundërshtuar, për rrjedhojë e ka përmbushur kriterin e shterimit të mjeteve juridike efektive në dispozicion.

30. Në lidhje me legjitimitimin *ratione temporis*, bazuar në nenin 71/a, pika 1, shkronja “b”, të ligjit nr. 8577/2000, afati për paraqitjen e ankimit kushtetues individual është 4 muaj nga konstatimi i cenimit të së drejtës. Gjykata ka pohuar se në rastin kur ankimi ka të bëjë me një vendim të Gjykatës së Lartë, data e marrjes dijeni konsiderohet data në të cilën vendimi i arsyetuar bëhet i disponueshëm për palët përmes depozitimit të tij në sekretarinë gjyqësore dhe publikimit në faqen zyrtare (*shih vendimin nr. 42, datë 19.09.2023 të Gjykatës Kushtetuese*).

31. Duke zbatuar këtë standard, në rastin konkret, Gjykata konstaton se vendimi gjyqësor i Gjykatës së Lartë mban datën 22.11.2023 dhe është bërë i disponueshëm për palët në datën 01.03.2024, kur është publikuar në faqen zyrtare të saj, ndërsa ankimi kushtetues individual është paraqitur në Gjykatë në datën 12.04.2024, pra brenda afatit ligjor 4-mujor.

32. Në drejtim të legjitimitimit *ratione materiae*, kërkuesi ka pretenduar, ndër të tjera, se Gjykata e Lartë i ka cenuar të drejtën për gjykim të drejtë dhe publik, duke e lidhur këtë pretendim me mendimin e gjyqtarit në pakicë, që i është bashkëngjitur vendimit të kundërshtuar prej tij. Sipas kërkuesit, mendimi i pakicës nuk i është njoftuar rregullisht atij dhe nuk është publikuar në faqen zyrtare të Gjykatës së Lartë, ndërsa në përmbajtje ai është kontradiktor dhe jokohorent. Për sa i takon këtij pretendimi, Gjykata, bazuar në nenin 131, pika 1, shkronja “f”, të Kushtetutës, vë në dukje se objekt i gjykimit kushtetues janë vendimet gjyqësore dhe jo mendimet e pakicës, pasi këto të fundit nuk sjellin pasoja ndaj të drejtave kushtetuese, por i shërbejnë transparencës së veprimtarisë së gjykatave. Akti i cili është i ekzekutueshëm dhe për pasojë prek të drejtat kushtetuese të individit është në çdo rast vendimi gjyqësor dhe jo mendimi i pakicës. Për rrjedhojë, mendimi i pakicës nuk i nënshtrohet kontrollit kushtetues, ndaj Gjykata çmon se pretendimi i kërkuesit për cenimin e së drejtës për gjykim të drejtë dhe publik për shkak të mendimit të pakicës nuk mund të merret në shqyrtim *ratione materiae*.

33. Në vijim, Gjykata konstaton se kërkuesi ka pretenduar edhe *cenimin e së drejtës së aksesit në gjykatë*, të garantuar nga neni 42 i Kushtetutës, për shkak të interpretimit që Gjykata e Lartë i ka bërë konceptit të gjësë së gjykuar, me pasojë pushimin e gjykimit. Po kështu, ai ka pretenduar se i është cenuar edhe *e drejta e pronës*, e garantuar nga neni 41 i Kushtetutës, pasi nëpërmjet procesit të parregullt që ka zhvilluar Gjykata e Lartë, atij i është mohuar pronësia mbi shtëpinë. Gjykata, duke mbajtur në konsideratë se argumentet lidhen me pushimin e gjykimit nga Gjykata e Lartë, për shkak të arsytimit prej saj të konceptit të gjësë së gjykuar, çmon ta trajtojë çështjen e paraqitur në këndvështrim të nenit 42 të Kushtetutës, sipas të cilit prona nuk mund të cenohet pa një proces të rregullt ligjor dhe se kushdo, për mbrojtjen e së drejtës kushtetuese të pronës, ka të drejtën që çështja e tij të shqyrtohet nga gjykata. Për rrjedhojë, Gjykata do të analizojë në vijim nëse kërkuesi i është respektuar e drejta e aksesit në gjykatë e lidhur me standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor.

B. Për themelin e pretendimeve

B.1. Për cenimin e së drejtës së aksesit në gjykatë të lidhur me standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor

34. Kërkuesi ka pretenduar se Gjykata e Lartë ka pushuar gjykimin për kërkimin për pavlefshmërinë absolute të testamentit dhe i ka mohuar të drejtën e gjykimit të thelbit të pretendimeve për pronësinë e shtëpisë, duke arsyetuar se kërkimi i tij ishte gjë e gjykuar. Sipas tij, konkluzioni i Gjykatës së Lartë është i pasaktë, pasi bëhet fjalë për dy procese gjyqësore të ndryshme, në drejtim të palëve, objektit dhe bazës ligjore, si dhe shkakut ligjor të padive në dy proceset gjyqësore. Gjithashtu, kërkuesi ka parashtruar se arsyetimi i Gjykatës së Lartë është alogjik, me të meta dhe kopje e pasaktë e një vendimi tjetër të mëparshëm të saj, në kushtet kur ky i fundit nuk është as vendim unifikues.

35. Subjekti i interesuar, Shaqir Shtishi, ka prapësuar se pretendimet e kërkuetit janë të pabazuara. Sipas tij, Gjykata e Lartë ka interpretuar saktë ligjin procedural për gjënë e gjykuar për faktet e mosmarrëveshjes, duke e pushuar me të drejtë gjykimin. Po kështu, sipas tij, ankimi i kërkuetit synon të lërë pa fuqi gjënë e gjykuar, ndaj përbën abuzim me të drejtën, shkel rëndë parimin e sigurisë juridike, kërcënon shtetin e së drejtës dhe synon të diskreditojë veprimet ligjore të lidhura me të drejtën e pronës për shtëpinë.

36. Lidhur me të drejtën e aksesit, Kushtetuta në nenin 42, pika 2, të saj sanksionon të

drejtën e individit t'i drejtohet një gjykate, e cila do t'i dëgjojë pretendimet e tij dhe do të shpallë një vendim pas një gjykimi të drejtë dhe publik. E drejta e aksesit nuk përfshin vetëm të drejtën për të filluar një proces, por edhe të drejtën për të pasur, nga ana e gjykatës, një zgjidhje përfundimtare për mosmarrëveshjen objekt gjykimi, pasi aksesit në gjykatë duhet të jetë substantiv dhe jo thjesht formal (*shih vendimet nr. 56, datë 25.07.2017; nr. 21, datë 20.03.2017; nr. 52, datë 14.11.2014 të Gjykatës Kushtetuese*). Mohimi i së drejtës për t'iu drejtuar gjykatës dhe për të marrë një përgjigje përfundimtare prej saj për pretendimet e ngritura përbën cenim të së drejtës themelore për një proces të rregullt ligjor (*shih vendimet nr. 12, datë 09.03.2021; nr. 3, datë 23.02.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

37. Ndërsa për sa i takon arsyetimit të vendimeve gjyqësore, Gjykata ka theksuar domosdoshmërinë e tij si një garanci për procesin e rregullt ligjor. Arsyetimi i vendimeve është element thelbësor i një vendimi të drejtë. Funkzioni i një vendimi të arsyetuar është t'u tregojë palëve që ato janë dëgjuar, si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë (*shih vendimet nr. 19, datë 07.07.2022; nr. 2, datë 11.02.2021; nr. 3, datë 20.01.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

38. Gjithashtu, në jurisprudencën kushtetuese është pohuar se interpretimi i ligjit është atribut i organeve që e zbatojnë atë dhe, nisur nga ky parim, sqarimi i kuptimit ose interpretimi i çdo dispozite ligjore të zbatueshme gjatë shqyrtimit të një çështjeje të caktuar është në kompetencë të gjykatave të sistemit të zakonshëm gjyqësor (*shih vendimet nr. 19, datë 07.07.2022; nr. 2, datë 11.02.2021; nr. 1, datë 20.01.2012 të Gjykatës Kushtetuese*). Megjithatë, kur gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, përmes interpretimit dhe zbatimit të ligjit në një çështje konkrete, cenojnë parimet, standardet ose të drejtat kushtetuese, atëherë interpretimi i ligjit i nënshtrohet kontrollit kushtetues. Në këto raste, Gjykata bën një vlerësim të natyrës kushtetuese, të dallueshëm nga ai i gjykatave të juridiksionit të zakonshëm (*shih vendimet nr. 19, datë 07.07.2022; nr. 3, datë 23.02.2016; nr. 62, datë 23.09.2015 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata nuk vepron si gjykatë e shkallës së katërt dhe për këtë arsye vendimet e gjykatave të juridiksionit të zakonshëm nuk vihen në dyshim, përveç rasteve kur gjetjet e tyre mund të konsiderohen si arbitrare ose haptazi të paarsyeshme. Thënë ndryshe, ajo vepron në rastin kur gabimi ligjor ose faktik nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm është aq i dukshëm, sa një gjykatë e arsyeshme nuk mund ta kishte bërë ndonjëherë ose i tillë që gjykimin e bën të padrejtë (*shih vendimet nr. 14, datë 07.03.2024; nr. 9, datë 27.02.2024; nr. 33, datë 14.11.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

39. Duke iu kthyer çështjes konkrete, Gjykata vëren se pretendimi i kërkuarit ka të bëjë në

thelb me faktin që Gjykata e Lartë ka pushuar gjykimin dhe nuk i ka dhënë zgjidhje përfundimtare kërkimit të tij që lidhej me pavlefshmërinë e testamentit, duke arsyetuar se kërkimi ishte gjë e gjykuar më parë, ndaj për t'i dhënë përgjigje pretendimit të tij duhet analizuar nëse interpretimi i gjësë së gjykuar prej Gjykatës së Lartë ka qenë në përputhje me standardet kushtetuese të arsyetimit. Me fjalë të tjera, Gjykata do të verifikojë nëse arsyetimi i Gjykatës së Lartë përmban gabime faktike ose ligjore, të cilat nuk janë objektivist të justifikueshme dhe të arsyeshme.

40. Nën këtë optikë, Gjykata konstaton se Gjykata e Lartë, ndër të tjera, ka vendosur prishjen e vendimeve të gjykatave të faktit dhe pushimin e gjykimin për kërkimin që lidhej me pavlefshmërinë e testamentit të trashëgimlënës Haxhire Ballvora, duke arsyetuar se gjykatat e faktit nuk kishin interpretuar drejt parimin e gjësë së gjykuar. Sipas Gjykatës së Lartë, gjykatat ishin vënë në lëvizje më parë nga motra e trashëgimlënës Sulltane Merja (Ballvora) dhe kishin zgjidhur përfundimisht vlefshmërinë e testamentit, konform nenit 377 të KC-së, ndaj asnjë palë që pretendonte të drejta nga trashëgimlënësja lidhur me testamentin nuk mund të ngrinte një kërkim të tillë. Për këtë arsye, sipas Gjykatës së Lartë, kërkuesi nuk legjitimohej t'i drejtohej gjykatës.

41. Duke u ndalur tek të dhënat e dy proceseve gjyqësore, që janë vlerësuar nga Gjykata e Lartë si gjë e gjykuar, Gjykata vë në dukje se procesi gjyqësor, i përfunduar më herët nga gjykatat e zakonshme është vënë në lëvizje nga paditësja Sulltane Merja (Ballvora), me objekt “pavlefshmërinë e testamentit të testatores Haxhire Ballvora”, bazuar në nenet 360 e vijues të KC-së, me shkak ligjor cenimin e rezervës ligjore të trashëgimtares Sulltane Merja (Ballvora), e cila ishte e paaftë për punë dhe në ngarkim të trashëgimlënës. Në ndryshim nga sa parashtron Gjykata e Lartë në vendimin e saj (*shih paragrafin 37 të vendimit të Gjykatës së Lartë*), as në padinë që ka vënë në lëvizje procesin gjyqësor, as në shpjegimet shtesë të paraqitura në gjykimin në shkallë të parë nuk është pretenduar se nuk mund të disponohej në favor të të paditurit Shaqir Shtishi.

42. Procesi gjyqësor në shkallë të parë ka përfunduar me vendim për rrëzimin e padisë nga Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë në vitin 2007, e cila ka arsyetuar se rezerva ligjore nuk rezultonte të ishte prekur, pasi trashëgimlënësja Sulltane Merja (Ballvora) nuk kishte jetuar me testatoren të paktën një vit përpara vdekjes së saj. Po sipas gjykatës së shkallës së parë, paditësja nuk ka ngritur ndonjë shkak tjetër për pavlefshmërinë e testamentit dhe në pretendimet përfundimtare ajo është shprehur se nuk kërkonte të bëhej gjyq themeli, por t'i jepej vetëm pjesa që i njihnte ligji në bazë të rezervës ligjore (*shih faqen 4 të vendimit të gjykatës së shkallës së parë*).

43. Kundër vendimit të gjykatës së shkallës së parë paditësja Sulltane Merja (Ballvora) ka

paraqitur apel, duke pretenduar se ishin keqinterpretuar dispozitat ligjore për trashëgiminë, se padia e saj kishte si bazë ligjore të saj nenet 360 e vijues të KC-së, se përfituesi i testamentit Shaqir Shtishi nuk përfshihej në rrethin e trashëgimtarëve, ndaj ishte i pazoti për të trashëguar. Gjykata e Apelit Tiranë në vitin 2008 ka vendosur prishjen e vendimit dhe kthimin e çështjes për rigjykim, me arsyetimin se nuk ishte hetuar mosmarrëveshja dhe shkaku ligjor i saj, në kushtet kur padia kishte në objektin e saj kundërshtimin e testamentit, bazuar në nenet 360 e vijues të KC-së. Po kështu, sipas gjykatës së apelit, gjykata e shkallës së parë, përpara se të interpretonte nenin 379 të KC-së për rezervën ligjore, mund të kishte hetuar lidhjen gjinore të përfituesit të testamentit me trashëgimlënësen për të konstatuar edhe *kryesisht* nëse veprimi juridik ishte ose jo nul.

44. Mbi bazën e rekruseve të paraqitura nga të dyja palët, Gjykata e Lartë, në vitin 2011 ka vendosur prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe kthimin e çështjes për rigjykim po në atë gjykatë, duke arsyetuar se nuk vërtetohej asnjë prej rasteve të parashikuara nga neni 467 i KPC-së që të përlligjte kthimin e çështjes nga gjykata e apelit në shkallë të parë. Sipas Gjykatës së Lartë, marrja e provës vendimtare, për të provuar lidhjen gjinore mes përfituesit të testamentit dhe testatores nuk ishte e vështirë të bëhej nga gjykata e apelit, ndaj hetimi i plotë gjyqësor përmes marrjes së provave të reja mund të përsëritej me nismën e vetë gjykatës së apelit.

45. Pas rigjykimit, Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin e vitit 2012, ka lënë në fuqi vendimin e gjykatës së rrethit për rrëzimin e padisë, me arsyetimin se testamenti nuk kishte prekur rezervën ligjore të paditëses Sulltane Merja (Ballvora), pasi kjo e fundit nuk rezultonte të kishte jetuar të paktën 1 vit përpara vdekjes me trashëgimlënësen dhe të ishte në ngarkim të saj. Gjithashtu, sipas gjykatës së apelit, pretendimet e tjera të ngritura nga paditësja *në aktin e apelit* janë të pabazuara në ligj, pasi paditësja gjatë gjykimit në shkallë të parë nuk ka pretenduar shkaqe të tjera për pavlefshmërinë e testamentit, kështu që gjykata e shkallës së parë objektivisht dhe në përputhje me nenin 6 të KPC-së ka marrë në analizë dhe ka dhënë përgjigje për çfarë është kërkuar nga paditësja dhe vetëm për atë që është kërkuar.

46. Paditësja Sulltane Merja (Ballvora) ka paraqitur sërish rekurs, duke pretenduar se gjykata e apelit nuk kishte zbatuar detyrat e lëna nga Gjykata e Lartë dhe se padia e saj ishte ndërtuar me objekt kundërshtimin e testamentit bazuar në nenet 360 e vijues të KC-së, ndërsa në vendime është shkruar gabim sikur është kërkuar vetëm për nenet 360 dhe 379 të atij kodi. Në vijim, Gjykata e Lartë, me vendimin e vitit 2013, ka vendosur mospranimin e rekursit të paditëses, me arsyetimin e kufizuar se ishte bërë për shkaqe të ndryshme nga ato që parashikon ligji.

47. Për sa më lart, Gjykata vëren se kërkimi për pavlefshmërinë e testamentit për disponimin tej radhëve të trashëgimtarëve nuk është ngritur në padinë që ka vënë në lëvizje procesin gjyqësor të mësipërm, si dhe nuk i është dhënë zgjidhje përfundimtare nga gjykatat e zakonshme. Këto të fundit janë shprehur se kërkimi në fjalë ishte ngritur në aktin e apelit prej paditëses, ndaj ishte jashtë objektit të shqyrtimit të çështjes dhe nuk mund të vendosej për të.

48. Ndërkohë, procesi gjyqësor i pushuar nga Gjykata e Lartë në vitin 2023 dhe që është objekt i ankimit kushtetues individual, është vënë në lëvizje prej kërkuesit, në cilësinë e paditësit, kundër subjektit të interesuar, në cilësinë e të paditurit, me objekt “pavlefshmërinë e testamentit të testatores Haxhire Ballvora”, bazuar në nenet 374, 377 dhe 379 të KC-së. Në ngritjen e kësaj padie, kërkuesi ka paraqitur, ndër të tjera, si shkaqe ligjore: (i) subjekti i interesuar Shaqir Shtishi nuk përfshihet në rrethin e trashëgimtarëve; (ii) kërkuesi është trashëgimtar i shtetases Fatmira Ballvora, motra e trashëgimtarës Haxhire Ballvora; (iii) testamenti ka cenuar rezervën ligjore të motrës së trashëgimtarës, shtetases Fatmira Ballvora, e cila ishte person i paaftë për punë në ngarkim të Haxhire Ballvorës.

49. Nën dritën e rrethanave të mësipërme, Gjykata vëren se bëhet fjalë për dy procese gjyqësore, të cilat ndonëse kanë objekt dhe bazë ligjore të njëjtë, pavlefshmërinë e testamentit të testatores Haxhire Ballvora, sipas dispozitave të KC-së, ndryshojnë në lidhje me shkaqet ligjore të padive të ngritura. Kështu, procesi i vënë në lëvizje nga kërkuesi ka pasur në objektin e tij vlefshmërinë e testamentit për shkakun ligjor se ishte disponuar ndaj një personi në kundërshtim me ligjin, ndërsa procesi i mëparshëm i vënë në lëvizje nga Sulltane Merja Ballvora, ndonëse ka pasur të njëjtin objekt, atë të vlefshmërisë së testamentit, ka pasur si shkak ligjor prekjën e rezervës ligjore. Ndërkohë, analiza e Gjykatës së Lartë për këto rrethana përmban gabim faktik të dukshëm në përcaktimin se dy proceset gjyqësore kanë pasur shkaqe ligjore të njëjta, që kanë sjellë si rezultat edhe gabimin ligjor në interpretimin e gjësë së gjykuar, me pasojë pushimin e gjykimit të çështjes. Në këtë këndvështrim, Gjykata rithekson se gjëja e gjykuar përfshin jo vetëm urdhërimet e dispozitivit të vendimit gjyqësor, por edhe vërtetimet e fakteve dhe zbatimin e së drejtës, të përcaktuara në pjesën përshkruese arsyetuese të vendimit, me kusht që të jenë kryer me qëllim dhënien e vendimit gjyqësor dhe t’u përkasin fakteve ose marrëdhënieve që kanë formuar objektin e gjykimit mbi të cilin gjykata ka dhënë vendimin e saj (*shih vendimet nr. 28, datë 18.05.2023; nr. 42, datë 27.12.2022; nr. 78, datë 12.12.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

50. Për sa më lart, Gjykata vlerëson se Gjykata e Lartë, duke vendosur pushimin e gjykimit,

ka sjellë si pasojë mungesën e zgjidhjes përfundimtare për kërkimin e kërkuesit për pavlefshmërinë e testamentit, në kushtet kur interpretimi i gjësë së gjykuar prej saj nuk ka qenë në përputhje me standardet kushtetuese të arsytimit. Kjo do të thotë se analiza nga ana e Gjykatës së Lartë përmban gabime faktike, të cilat nuk janë objektivist të justifikueshme dhe të arsyeshme, çka ka sjellë edhe interpretimin e gabuar të ligjit në funksion të (mos)zgjidhjes së mosmarrëveshjes. Rrjedhimisht, pretendimi i kërkuesit për cenimin e së drejtës së aksesit në gjykatë të lidhur me standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor është i bazuar.

51. Në përfundim Gjykata çmon se pretendimet e kërkuesit janë të bazuara, sipas arsytimit të mësipërm, ndaj kërkesa duhet pranuar.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese, në mbështetje të neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, si dhe neneve 71 dhe 72 të ligjit nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, njëzëri,

V E N D O S I:

1. Pranimin pjesërisht të kërkesës.
2. Shfuqizimin e vendimit nr. 00-2023-4924(683), datë 22.11.2023 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshëm me Kushtetutën.
3. Dërgimin e çështjes për shqyrtim në Gjykatën e Lartë.

Ky vendim është përfundimtar dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë më 28.10.2024

Shpallur më 26.11.2024

MENDIM PARALEL

1. Në çështjen nr. 14 (A) 2024 të Regjistrisë Themeltar, me kërkues Avenir Ballvora, edhe pse i bashkohemi shumicës në lidhje me zgjidhjen e saj, shfuqizimin e vendimit nr. 00-2023-4924(683), datë 22.11.2023 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim po në atë gjykatë, qëndrimi ynë bazohet në një arsyetim të ndryshëm nga ajo për sa i përket cenimit të konstatuar në drejtim të së drejtës së aksesit në gjykatë të lidhur me standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor.

2. Shumica, me të drejtë, ka vërejtur se pretendimi i kërkuesit, në thelb, ka të bëjë me faktin se Gjykata e Lartë ka pushuar gjykimin, duke mos i dhënë zgjidhje përfundimtare kërkimit të padisë së tij për pavlefshmërinë e testamentit me arsyetimin se ai përbënte gjë të gjykuar dhe se për t'i dhënë përgjigje këtij pretendimi duhej të analizohej nëse interpretimi i gjësë së gjykuar prej Gjykatës së Lartë ka qenë në përputhje me standardet kushtetuese të arsytimit, ku për këtë do të verifikonte nëse arsyetimi i Gjykatës së Lartë përmbante gabime faktike ose ligjore, të cilat nuk janë objektivist të justifikueshme dhe të arsyeshme (*shih paragrafin 39 të vendimit*).

3. Në vijim, pasi është ndalur gjerësisht në evidentimin e fakteve relevante në lidhje me përputhshmërinë e dy proceseve gjyqësore në drejtim të palëve, objektit dhe shkakut ligjor të padisë, si dhe disponimeve respektive të gjykatave të zakonshme, shumica ka arritur në përfundimin se analiza e Gjykatës së Lartë përmban gabim faktik të dukshëm në përcaktimin se dy proceset gjyqësore kanë pasur shkaqe ligjore të njëjta, çka ka sjellë si rezultat edhe gabim ligjor në interpretimin e gjësë së gjykuar, me pasojë pushimin e gjykimin të çështjes (*shih paragrafët 40-49 të vendimit*).

4. Në vlerësimin tonë, ndërsa arsyetimi i Gjykatës së Lartë nuk përmban ndonjë gabim faktik të dukshëm, i cili të ketë pasqyruar gabim ligjor në interpretimin e gjësë së gjykuar, çështja që ngrihet në këtë rast është nëse Gjykata e Lartë ka arsyetuar mjaftueshëm për të arritur në përfundime të caktuara ligjore përmes interpretimit të fakteve relevante. Në këtë kontekst, mendojmë se interpretimi i gjësë së gjykuar nga Gjykata e Lartë në raport me faktet e çështjes nuk ka qenë në përputhje me standardet kushtetuese të arsytimit, pra se ky arsyetim është i pamjaftueshëm në aspektin kushtetues.

5. Mendojmë se faktet e evidentuara nga shumica, ashtu dhe ato të evidentuara nga Gjykata e Lartë në lidhje me gjënë e gjykuar, në thelb, nuk janë të ndryshme. Është e vërtetë se

Gjykata e Lartë në vendimin e saj, për sa i përket procesit gjyqësor të vënë në lëvizje nga shtetasja Sulltane Merja, është shprehur se padia e saj ka pasur si shkak ligjor edhe nenin 377 të KC-së, ku pretendohet se nuk mund të disponohet me testament ndaj të paditurit Shaqir Shtishi, por, megjithatë, Gjykata e Lartë ka arsyetuar se gjykata e shkallës së parë dhe gjykata e apelit nuk janë shprehur për një pretendim të tillë. Nga ana tjetër, kjo rrethanë, pavarësisht pasaktësisë së saj në lidhje me shkakun ligjor të artikuluar të padisë, nuk duket se ka shërbyer për arritjen nga Gjykata e Lartë në përfundimin për qenien përpara gjësë së gjykuar. Në të vërtetë, për këtë përfundim, Gjykata e Lartë duket se i është referuar faktit se në rekursin e paditëses Sulltane Merja është pretenduar edhe pavlefshmëria e testamentit, sipas nenit 377 të KC-së, për shkakun se është disponuar ndaj një personi që nuk ka zotësi për të trashëguar me testament dhe se vullneti i testatores kufizohet nga kjo dispozitë. Pikërisht, referuar këtij fakti, Gjykata e Lartë ka arritur në përfundimin se gjykatat kanë analizuar vlefshmërinë e testamentit edhe nëse ai bie në kundërshtim me nenin 377 të KC-së dhe se, duke vendosur mospranimin e rekursit, Gjykata e Lartë në atë rast i ka dhënë përgjigje këtij pretendimi, ndaj një pretendim i tillë nuk mund të ngrihej më nga asnjë palë që pretendon të drejta nga trashëgimlënësja (*shih paragrafët 41-42 të vendimit të Gjykatës së Lartë*).

6. Nisur nga kjo, vlerësojmë se arsyetimi i Gjykatës së Lartë për arritjen në përfundimin për qenien përpara gjësë së gjykuar, është i pamjaftueshëm. Për sa i përket kuptimit subjektiv të gjësë së gjykuar, konstatojmë se Gjykata e Lartë ka arsyetuar se qëndron në faktin se ajo që është vënë në bisedim (kërkimet, pretendimet, prapësimet), sipas parimit të kontradiktoritetit dhe që është vendosur në gjykim me anë të urdhërimeve të vendimit, është e detyrueshme për palët në gjykim, trashëgimtarët e tyre dhe personat që tërheqin të drejta nga ato (si në rastet e neneve 199 e 200 të KPC-së) (*shih paragrafin 44 të vendimit të Gjykatës së Lartë*). Megjithatë, në lidhje me rastin konkret, ajo gjykatë nuk arsyeton se përse fakti i ngritjes së atij pretendimi në rekursin drejtuar Gjykatës së Lartë mund të çojë në përfundimin se ai pretendim është shqyrtuar përfundimisht nga gjykatat, ndonëse përgjigja e vetme e dhënë nga Gjykata e Lartë në atë rast është mospranimi i rekursit me arsyetimin se ishte bërë për shkaqe të ndryshme nga ato që parashikon ligji. Për rrjedhojë, mosrespektimi i këtij elementi të standardit të arsyetimit të vendimit e lidhur me mungesën e arsyetimit të plotë nga Gjykata e Lartë, për sa i përket përfundimit të arritur prej saj se në rastin konkret ndërhyr parimi i gjësë së gjykuar, është i tillë që vë në dyshim edhe të drejtën e aksesit në gjykatë të kërkuesit, të lidhur me mënyrën se si ajo gjykatë ka trajtuar

dhe u ka dhënë përgjigje pretendimeve të palëve, pra vetë të drejtën për proces të rregullt, të parashikuar nga neni 42 i Kushtetutës.

Anëtarë: Ilir Toska, Marjana Semini